

Kritik mot Omsorgsnämnden i Södertälje kommun för att bl.a. ha underlåtit att kommunicera med den enskildes ombud med motiveringen att det fanns en god man

Beslutet i korthet: I ärendet aktualiseras frågor om en god mans möjligheter att genom en fullmakt låta någon annan person tillvarata huvudmannens intressen. I beslutet konstateras att ett uppdrag som god man alltid är knutet till en viss person som har att utföra de uppgifter som ställföreträdarskapet innebär. Uppdraget är därmed personligt, och den som förordnas som god man har ansvaret för att huvudmannens behov och intressen tillgodoses. En förordnad god man anses därför inte genom t.ex. en fullmakt kunna överlåta det övergripande ansvaret för ställföreträdarskapet på någon annan. Det hindrar dock inte att en god man som anser sig sakna tillräcklig kunskap eller erfarenhet för att tillgodose sin huvudmans intressen i en viss angelägenhet har möjlighet att anlita någon att företräda honom eller henne. Den gode mannens förordnande utgör i sådana fall den yttersta gränsen för vilken behörighet som kan ges till den utomstående personen i fullmakten.

I beslutet kritiseras omsorgsnämnden för att bl.a. ha underlåtit att kommunicera med den enskildes ombud med motiveringen att det fanns en god man.

Anmälan

I en anmälan som kom in till JO den 1 december 2014 framförde advokaten AA, klagomål mot Omsorgsnämnden i Södertälje kommun och uppgav bl.a. följande:

Hennes klient BB hade begärt utökning av sina befintliga insatser enligt socialtjänstlagen. Innan beslut i ärendet fattades bad hon handläggaren CC om förlängd kommunikeringstid. Handläggaren återkom emellertid inte med något besked i den frågan. När hon kontaktade handläggaren på nytt framkom att information om ny kommunikeringstid hade sänts till BB:s gode man i stället för till henne som ombud. På fråga om varför informationen inte hade skickats till henne uppgav handläggaren att det fanns en god man och att man hade valt att kommunicera med denne i stället. Genom sitt handlade har handläggaren uteslutit henne från en viktig del av handläggningen, vilket har resulterat i att hon inte har kunnat tillvarata sin klients intressen.

Till sin anmälan bifogade AA utskrifter av en konversation som förts via e-post mellan handläggaren CC, advokaten DD och henne själv.

Utredning

JO begärde att Omsorgsnämnden i Södertälje kommun skulle yttra sig över det som AA hade anfört i sin anmälan.

I sitt remissvar den 29 december 2014 anförde nämnden bl.a. följande:

Bakgrund

BB har beslutade insatser från omsorgsnämnden sedan 15 år tillbaka. BB har god man, EE, som är hennes mamma. BB är beviljad bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen i form av personligt utformat stöd.

Ärendets händelseförlopp

BB:s bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen i form av personligt utformat stöd är tidsbegränsat och under uppföljningsmötet av insatsen ansöker god man EE om en förlängning av insatsen men med en ny omfattning. Med på uppföljningsmötet är bland annat AA, juridiskt ombud med fullmakt undertecknad av EE. AA ger under uppföljningsmötet god man råd i enlighet med gällande fullmakt och ger god man rådet att göra ett tillägg till den omfattning som god man yrkar på i ansökan om förlängt beslut. När utredningen har nått den punkt då den ska kommuniceras till god man kontaktar LSS-handläggare CC god man via telefon för att diskutera möjligheterna till ett beslut redan under oktober månads utskott. God man ber handläggaren att kontakta hennes son FF, som har samtycke, för vidare diskussion. Handläggaren ringer till FF och förklarar att utredningen är i det skedet att den kan kommuniceras till god man och att om de accepterar ett förslag om kortare kommuniceringstid kan beslut fattas redan på oktober månads utskott istället för att vänta på november månads utskott vilket skulle bli fallet vid normal kommuniceringstid. FF och handläggaren kommer överens om att handläggaren ska kommunicera utredningen avidentifierad via e-post och att en kortare kommuniceringstid ska gälla då det kan leda till ett snabbare beslut. Handläggaren kommunicerar utredningen via e-post fredagen den 3 oktober med kommuniceringstid som löper ut måndagen den 6 oktober. På eftermiddagen den 3 oktober kontaktar juridiskt ombud DD (omfattas av ovannämnda fullmakt) handläggaren och ber att få samma information som redan skickas till FF. Handläggaren skickar då kommuniceringen med en förklaring kring överenskommelsen till DD avidentifierad via e-post fredagen den 3 oktober.

Måndagen den 6 oktober inkommer AA med ett svar på kommuniceringen via e-post där det går att läsa: "För det fall ni har som avsikt att utöka BB:s nuvarande timmar så behöver vi inte inkomma med ytterligare synpunkter innan ni fattar ert beslut. I annat fall önskar vi ha anstånd med att yttra oss närmare över utredningen." Handläggaren informerar AA om att det inte är handläggaren som är beslutsfattare utan Omsorgsnämndens utskott i Södertälje kommun och att handläggaren därför inte kan uttala sig om vilket beslut utskottet kommer att ta. Då informerar AA via e-post att hon vill ha sedvanlig kommunicering och kommuniceringstid. Handläggaren frågar via e-post den 7 oktober AA om de vill ha den sedvanliga kommuniceringen digitalt eller brevledes. När AA inte har svarat på detta e-postmeddelande onsdagen den 8 oktober skickas en sedvanlig kommunicering med sedvanlig kommuniceringstid brevledes till god man EE. Kommuniceringstiden löpte ut den 17 oktober.

AA inkommer med ett nytt e-postmeddelande den 26 november där hon efterfrågar sista datum för svar på kommuniceringen. Handläggaren informerar AA att brev skickades till god man den 8 oktober och att tiden för

kommuniceringen löpte ut den 17 oktober. AA frågar handläggaren i ett nytt e-postmeddelande varför hon inte var den som stod som mottagare på brevet varpå handläggaren svarar att myndigheten kommunicerade med god man eftersom det finns en god man i ärendet.

God man och fullmakt till juridiskt ombud

I ärendet finns en fullmakt undertecknad av god man EE inkommen till Myndigheten för äldre och personer med funktionsnedsättning den 13 juni 2012 där AA nämns som företrädare. Av fullmakten framkommer följande: "att i alla övriga avseenden företräda undertecknads intressen mot Södertälje kommun eller den saken eljest kan anses röra angående: sociala insatser såsom personlig assistans och assistansersättning".

Handläggaren har även fått ta del av ett samtal mellan god man EE och överförmyndarnämnden via överförmyndarnämndens journalanteckning daterad den 17 januari 2014. Enligt den framkommer följande:

... gode mannen bara ger ifrån sig sitt uppdrag till advokaten så svarar hon att hon bara gör det när det gäller överklagan av beslut, eftersom gode mannen inte kan detta. [...] ÖFN förklarar att uppdraget som god man är personligt och inte kan överlåtas i sin helhet på annan, däremot kan man ta hjälp av en advokat i ett visst avgränsat ärende om man själv inte har kompetensen för det, t.ex. juridisk tvist. Gode mannen säger att hon förstår detta.

Sammanfattande bedömning

Omsorgsnämnden gör bedömningen att det inte åligger dem att bedöma inom vilka områden en god man har kompetens utan att det rimligtvis bör vara den gode mannens ansvar. Däremot beklagar omsorgsnämnden formuleringen som antyder att omsorgsnämnden enbart skulle kommunicera med god man och inte med juridiska ombud i de fall ombud finns.

Övrigt

Omsorgsnämnden ber JO uppmärksamma att AA valt att utelämna delar ur konversationen i de e-postmeddelanden som hon har valt att bifoga i sin anmälan.

Omsorgsnämnden ber JO uppmärksamma att bifogad fullmakt endast är undertecknad av god man EE och att fullmakten inte nämner att den skulle vara giltig för nämnda juridiska ombud att företräda BB utan endast BB:s gode man.

AA kommenterade remissvaret och uppgav bl.a. följande: FF är endast bror till BB och företräder således inte henne på något vis. Oavsett vad som överenskommit med brodern bör dock ett ombud alltid informeras om gällande kommunikeringstider och om beslut. I motsats till vad omsorgsnämnden menar är den bifogade fullmakten giltig. Den har undertecknats av BB:s gode man EE. Eftersom EE har att sörja för BB:s person, bevaka hennes rätt samt förvalta hennes egendom får den gode mannen anses ha överlåtit denna rätt till ombudet vad gäller att föra talan angående BB:s rätt till personlig assistans och andra sociala insatser. Fullmakten ska således anses vara utfärdad för BB och inte för den gode mannen. Särskilt anmärkningsvärt i sammanhanget är att omsorgsnämnden i ett annat ärende inte godtagit en fullmakt undertecknad av BB men godkänt en fullmakt undertecknad av hennes gode man (se JO:s ärende med dnr 6871-2013).

Bedömning

Jag har i ett annat beslut denna dag (i ärende med dnr 6948-2014) anfört följande i fråga om godmanskap och fullmakter:

Ett uppdrag som god man är alltid knutet till en viss person som har att utföra de uppgifter som ställföreträdarskapet innebär. Uppdraget är med andra ord personligt och den som förordnas som god man har ansvaret för att huvudmannens behov och intressen tillgodoses. En förordnad god man anses därför inte genom t.ex. en fullmakt kunna låta någon annan person ta över det övergripande ansvaret för ställföreträdarskapet. Det hindrar dock inte att en god man som anser sig sakna tillräcklig kunskap eller erfarenhet för att kunna tillgodose sin huvudmans intressen i en viss angelägenhet har möjlighet att anlita någon att företräda honom eller henne (jfr JO:s inspektionsprotokoll, dnr 5719-2010, s. 7-8). Den gode mannens förordnande utgör i sådana fall den yttersta gränsen för vilken behörighet som kan ges till den utomstående personen i fullmakten. Om det står i förordnandet att den gode mannen ska bevaka huvudmannens rätt och förvalta hans eller hennes egendom betyder det att den gode mannen kan företräda sin huvudman i angelägenheter som t.ex. rör den enskildes rätt till sociala förmåner. Den gode mannen kan därmed även överlåta på någon annan att tillgodose huvudmannens intressen i dessa frågor. En förutsättning för detta är dock, i enlighet med vad som ovan angetts, att fullmakten begränsas till att avse en viss angelägenhet, t.ex. ett ärende hos en myndighet. Den gode mannen anses på så vis inte ha överlåtit sitt övergripande ansvar som god man för den enskilde på ombudet. Om en god man har utfärdat en giltig fullmakt för någon annan att företräda honom eller henne för huvudmannens räkning innebär det i praktiken att det är ombudet som myndigheten ska ha både skriftliga och muntliga kontakter med under handläggningen. Det hindrar emellertid inte att det ur servicesynpunkt ibland kan vara lämpligt att myndigheten också skickar material för kännedom till den gode mannen eller huvudmannen. För att den som anlitar ett ombud ska vara hjälpt av det i praktiken är det viktigt att fullmakter respekteras. Om ett ombud som har fullmakt inte får del av handlingar eller annat material kan det leda till rättsförlust för den enskilde.

För det fall en myndighet finner att ett ombud bör styrka sin behörighet med en fullmakt ska den uppmana ombudet att göra det. Myndigheten bör samtidigt göra klart för ombudet att dennes talan kan komma att avvisas om fullmakten inte kommer in. Om en myndighet bedömer att en befintlig fullmakt inte längre kan godtas bör myndigheten på motsvarande sätt underrätta fullmaktsgivaren och ombudet om detta samt redovisa skälen för sitt ställningstagande. Av allmänna rättsgrundsatser anses vidare följa att berörda parter i sådana fall måste beredas en möjlighet att rätta eventuella formella brister.

JO har tagit del av den fullmakt som är aktuell i detta ärende. Den är undertecknad av BB:s gode man EE i maj 2012 och gäller för bl.a. advokaterna AA och DD vid Advokatfirman Sigma. Enligt sin lydelse omfattar fullmakten uppdraget att ”företräda undertecknads intressen mot Södertälje kommun eller den saken eljest kan anses röra angående: sociala insatser såsom personlig assistans och assistansersättning”.

I sitt yttrande till JO poängterar omsorgsnämnden att fullmakten endast är undertecknad av BB:s gode man och att det av dess lydelse inte framgår att den ”skulle vara giltig för de däri nämnda juridiska ombuden att företräda BB utan endast BB:s gode man”. Det finns emellertid ingenting som tyder på att nämnden har upplyst ombuden om denna uppfattning under handläggningens gång. Tvärtom har de, fram till att kommunikeringen avbröts i ärendets

slutskede, tillåtits agera som om fullmakten godtagits. Huruvida det var rätt eller fel av myndigheten att underkänna den ifrågavarande fullmakten är en sådan bedömningsfråga som JO brukar vara återhållsam med att uttala sig om. Vad som har kommit fram under utredningen av det här ärendet ger mig ingen anledning att frånga denna princip. För tydlighets skull vill jag dock påpeka att en god man, under de förutsättningar som jag tidigare redogjort för i detta beslut, kan utfärda en fullmakt för någon annan att företräda honom eller henne för huvudmannens räkning och att det i en sådan situation är tillräckligt att den gode mannen undertecknar fullmakten. Däremot bör det naturligtvis framgå av fullmakten vem huvudmannen är. När det gäller den formella hanteringen av saken konstaterar jag att myndigheten borde ha informerat ombuden om sin inställning till fullmakten och gett dem tillfälle att bemöta den.

Utredningen i ärendet tyder på att det finns en generell osäkerhet hos nämnden om hur myndigheten ska förfara i de fall en god man anlitar ett ombud för att tillgodose sin huvudmans intressen. I de ärenden där det finns ett ombud med fullmakt ska myndigheten i första hand vända sig till ombudet. Det innebär bl.a. att kommunikeringen ska ske med ombudet och att myndigheten ska hålla ombudet underrättat om de åtgärder som vidtas i ärendet. Under förutsättning att en giltig fullmakt fanns blir min slutsats därför att den påbörjade kommunikeringen med AA skulle ha fullföljts och att hon således borde ha underrättats om den förlängda kommunikeringstiden samt om de kontakter som handläggaren haft med BB:s gode man och BB:s bror i anståndsfrågan.

Jag har i beslut denna dag konstaterat att omsorgsnämnden har hanterat frågor om godmanskap och fullmakter felaktigt i ytterligare två ärenden (dnr 6855-2014 och 6948-2014). Utredningen i ärendena visar att det finns allmänna kunskapsbrister hos förvaltningen. Jag noterar att omsorgsnämnden vid tidpunkten för sitt yttrande till JO i ärende med dnr 6948-2014 avsåg att genomföra vissa utbildningsinsatser och utgår från att dessa nu fullföljts och fått avsedd effekt.

Ärendet avslutas med den kritik som framgår av det anförda.